

# Jannis Kounellis

ELS NOUWEN

Het Orakel van Delphi

stelt tentoon in het SMAK.

Het is zijn eerste grote

solopresentatie in België.

Ze overspant een periode

van meer dan veertig jaar.

## Arte povera

Jannis Kounellis werd in 1969 op slag wereldberoemd met zijn tentoonstelling van 12 paarden in een galerie in Rome. Ze stonden tegen de wanden opgesteld, met hun achterste naar de toeschouwer gericht. Meer was er niet te zien, tenzij stro en uitwerpselen. In feite was de ruimte tijdelijk tot paardenstal getransformeerd. Voor het eerst maakte de beeldende kunst gebruik van levende dieren. De tentoonstelling veroorzaakte controverse. Het was duidelijk dat Kounellis grenzen had overschreden, zowel artistiek als ethisch.

Het zijn de jaren van het geloof in de veranderende kracht van kunst. In 1967 lanceert criticus Germano Celant de term Arte Povera ter gelegenheid van een groepstentoonstelling van jonge Italiaanse kunstenaars. Ook de uit Griekenland afkomstige Jannis Kounellis (°1937 Piraeus) neemt deel aan deze tentoonstelling. Sinds zijn verhuis naar Rome midden jaren '50 beschouwt hij zichzelf als een Italiaans kunstenaar.

De Italianen verzetten zich tegen de dominerende invloed van de Amerikaanse Pop en Minimal Art. Celant ontleent de term aan "teatro povero" van Jerry Grotowski. Het is een verwijzing naar het gebruik van

armoedige materialen als aarde (Pascali) kolen (Jannis Kounellis) takken (Mario Merz) en krantenpapier (Luciano Fabro). De term is in zekere zin misleidend. De kunstenaars gebruiken immers ook "rijke" materialen als marmer en zijde. Ze hebben vooral een voorkeur voor onorthodoxe materialen, die vaak op een raadselachtige wijze gecombineerd worden.

*"Wat de kunstenaars met elkaar verbond was (...) de wil om een nieuwe taal te ontwikkelen die in staat was de werkelijkheid weer te geven"* aldus Kounellis.

## Hij die het leven beschrijft

Al heeft Kounellis in 1963 zijn penselen opgeborgen, hij blijft zichzelf beschouwen als een schilder. *"Schilderen is een mentaliteit, die zowel mét als zonder linnen bestaat. In het Grieks betekent schilder 'zografo', 'hij die het leven beschrijft'."*

Kounellis wil een concrete dialoog aangaan met de dingen zoals ze in de realiteit bestaan.

In eenvoudige configuraties creëert hij een spanning tussen verschillende materiaalsoorten. Ze prikkelen de vijf zintuigen, en brengen een nieuwe fysieke perceptie tot stand.



Senza titolo, 1989, © Dirk Pauwels





*Senza titolo, 1993, © Dirk Pauwels*  
*Senza titolo, 2000, © Dirk Pauwels*



Komen aan bod: wol, katoen, staal, steenkool, jutezakken, lood, cactussen, levende dieren, koffiebonen... Een typisch kenmerk is het uitspelen van tegenstellingen; een strakke, harde structuur tegenover gevoelig en kwetsbaar materiaal.

Geschiedenis en kunst zijn onlosmakelijk verbonden in de werken van Kounellis. Door brokstukken van antieke beelden uit de oudheid te plaatsen tegenover staal of steenkool brengt hij een geladen confrontatie tot stand tussen culturele archetypes. Een botsing tussen voorbije tijdvlakken en het heden. De vervreemding is voelbaar.

Het element vuur, en de afgeleide vorm 'rook', zijn een constante in Kounellis' oeuvre. Ooit bevestigde hij butaanbranders op rij aan de muren van een tentoonstellingsruimte. De bezoekers werden door het vuur omringd. De hitte en dreiging gaven een beklemmend, maar ook magisch effect. In andere werken wordt de symboliek opgeroepen door de sporen die het vuur heeft nagelaten; roetvlekken op muren en gipsen afgietsels van antieke beelden.

Kounellis werk is, hoeft het nog gezegd, theateraal, barok en imponerend. "Aan het streven naar theatraaliteit ontleent de kunst haar vitaliteit en energie."

### Verdwenen "centraliteit"

Omwille van zijn bondige en mysterieuze uitspraken over (zijn) kunst en de rol van de kunstenaar wordt Kounellis wel eens het Orakel van Delphi genoemd. Een steeds weerkerend concept is eenheid, "centralità".

De huidige wereld is volgens hem in fragmenten uiteengevallen. Zekerheden zijn verdwenen. Het schilderij, dat een geïntegreerd beeld van de werkelijkheid oproept, heeft daarom afgedaan. Het geeft een illusie van eenheid, die niet meer bestaat. Sinds WO II is het "centraal uitgangspunt dat ons helpt de cultuur opnieuw te definiëren" definitief zoek geraakt. In bevlogen momenten roept Kounellis kunstenaars op "de waarden te bewaken en de cultuur te verdedigen."

Hijzelf wil de breuk met het verleden helen. Daarom maakt hij kunstwerken, opgebouwd uit fragmenten die aan andere tijden herinneren, toen tradities nog intact waren.

### De tentoonstelling

In het SMAK wordt werk uit de jaren '60 en '70 tentoongesteld naast grote recente installaties, gemaakt op maat van de museumruimtes.

Presentaties van Kounellis' werk in de jaren '90 toonden geen nieuwe invloeden of verschuivingen in zijn alom bekende beeldtaal en concepten. De materiaalkeuze had zich nauwelijks gewijzigd. De ruwe, krachtige en directe presence van de oudere beelden leek te verzanden in herhaalde citaten. Of zijn kunst nog steeds "waarachtig" en "revelerend" is, is een prangende vraag.



*Senza titolo, 1966,*  
 © Dirk Pauwels

**P.R.A.K.T.I.S.C.H.**  
 .....  
**GENT**  
 Jannis Kounellis  
 Nog tot 23/06/2002  
 Stedelijk Museum voor Actuele Kunst  
 Citadelpark  
 9000 Gent  
 09/221.17.03  
 museum.smak@gent.be  
 www.smak.be